En skål med skyr er et tegn på fjendskab

Kigger man på markedsføringen af skyr, kan man få den idé, at det islandske mælkeprodukt er nøglen til muskler og maskulinitet. Men kaster man blikket på de islandske sagaer, viser det sig, at skyr faktisk ikke var en videre populær spise blandt de islandske helte

kultur på island

AF ANNETTE LASSEN
kultur@k.dk

Mens jorden disse dage brænder i Island, og tankerne uvilkårligt drages mod den kogende magma, kan man forsøge at køle hovedet med mejeriproduktet skyr.

Når man i Amagers islandske kvarter går ned ad Thingvalla Allé, ender man til sidst på Amagers prosaiske hovedåre – og i Lidl. I køledisken inderst i butikken kan man få en ordentlig bøtte skyr. På bøtten ses en mand i en islandsk sweater, skægget, vejrbidt, stærk og med et islandsk landskab i ryggen.

Skyr markedsføres næsten som et maskulint produkt; det er sundt, det giver efter sigende stærke muskler, ja, man kan næsten få tanken, at det kan gemme hemmeligheden til vikingernes styrke.

Men skal man tro sagaerne – og det skal man jo – var skyr ikke en videre populær spise blandt Islands hårdtslående helte. Serverede man skyr for den forkerte gæst, kunne det koste én livet. En af disse gæster er krigerdigteren Egil Skalle-Grimssøn, der er en blanding af et følsomt væsen og en voldelig psykopat. Engang var han på skatteindkrævning hos bonden Bård. De ankommer drivvåde efter en sørejse med hård og ugunstig vind. Der tændes op og serveres mad, og da bonden siger, at der ikke findes øl på gården, får de kun skyr at drikke. Det viser sig, at bonden lyver: Der er masser af øl på gården, men det er forbeholdt Erik Blodøkse og Gunhild, Egils ærkefjender.

Egil opdagede selvfølgelig bedrageriet, og gildet endte med, at han stødte "sværdet i Bårds mave, så klingen stak ud gennem ryggen". Tak for skyr. Historien gentager sig endda i samme saga. Forfatteren, som nogle mener, er Snorri Sturluson, brød sig tilsyneladende virkelig ikke om skyr. Denne gang er Egil og hans mænd rejst over Dovrefjell, men er faret vild og har måttet bevæge sig gennem store mængder sne, op ad stejle skrænter og gennem tæt krat.

> **Mejeriprodukter** er i det hele taget ikke noget for sagaernes hårdkogte mænd.

Da de endelig når frem til en gård, er de helt udmattede. Bonden sætter store skåle med skyr frem til de forkomne mænd, mens han undskylder, at han ikke kan byde dem på øl. Men det afsløres, at bonden har masser af øl, som imidlertid er alt for stærk. Om aftenen takker Egil for serveringen ved at presse bonden op mod væggen og brække sig ud over ham, og om morgenen prikker han det ene øje ud på ham.

Man forstår, at man skal være varsom med at servere skyr for sine gæster. Mejeriprodukter er i det hele taget ikke noget for sagaernes hårdkogte mænd. I en kamp bliver Gretter den Stærke oversmurt med skyr: "Det syntes han, var en større ydmygelse, end hvis han havde fået et stort sår."

Spildt skyr er ikke godt, og mælk er heller ikke sagen. Da skjalden Tormod Kulbrynsskjald står med en pil i brystet efter slaget på Stiklestad, takker han nej til en tår mælk, som kvinden, der plejer de sårede, tilbyder. Det er ellers godt at styrke sig på, når man er såret, siger hun. Men Tormod vil hverken have mælk eller behandling. Han kvæder en strofe, trækker egenhændigt pilen ud af sit hjerte og konstaterer, at der er fedt om hjerterødderne som tegn på kongens gode behandling, hvorpå han dør.

I "Ynglingernes saga" kan man læse om en konge, der ofrer sine sønner til Odin for et langt liv, en søn for 10 år. Til sidst ligger han i sengen som et spædbarn og sutter mælk af et horn, men så har svenskerne også fået nok af deres gennemhedenske og umandige konge og slår ham ihjel.

En skål med skyr er tegn på fjendskab, men venskab og tilgivelse kan alligevel sejre. I "Sagaen om Bjørn, helten fra Hiddal", er det en utvetydig uvenlig gestus, da Bjørn serverer skyr for sine fjender, der er ankommet forfrosne i en snestorm i juledagene. Han tænder ikke op for dem, de får ikke tilbudt tørt tøj, og aftensmaden består af ost og skyr. Bjørn spørger: "Hvad kalder folk sådan et måltid på jeres egn?". Svaret lød, at folk kaldte det ost og skyr. Bjørn sagde: "Her kalder vi sådan et måltid for fjenders traktement."

Men passagen ender som en beretning om tilgivelse, for imens mændene i dagevis er sneet inde hos Bjørn, forsones de og knytter venskabsbånd. Så snart fjendskabet er ophørt, spares der ikke på serveringen. At servere skyr for sine gæster er udtryk for fjendtlig nærighed. Skyr er koldt og hvidt, som sne, kulde og nærighed. Maskulinitet, derimod, er øl, vold og bræk, varmt som en vulkan. Husk det, når den næste gæstemiddag planlægges! ■

Annette Lassen er oversætter og saga- og Islandsekspert, ansat ved Árni Magnússon-instituttet for islandske studier på Island. Modtog i 2020 Kulturministeriets faglitterære pris for sin formidling af Islands gamle litteratur. Frem til sommer skriver hun en række klummer om Islands kulturelle historie. I næste måned er det 50-året for, at de første håndskrifter kom "hjem" til Island fra Danmark.

Covid-19 har ført til nye kulturoplevelser

Mens festivaler og store koncerter har været aflyst, har kunstnere fundet nye måder at nå ud til publikum

/ritzau/

Det har krævet en stor portion kreativitet for musikere, koncertsteder, museer og teatre at komme igennem et år med nedlukninger og restriktioner uden at miste forbindelsen til danskerne.

I fredags indgik regeringen og en række af Folketingets øvrige partier en aftale, som skal holde hånden under dansk kultur- og idrætsliv. Blandt andet er der afsat penge til udvikling af digitale kulturformater. Flere digitale kulturformater er dog allerede blevet udviklet under coronakrisen. Læs her om nogle af de alternative metoder, som kunstnere og kulturformidlere har brugt for at nå ud til publikum det forgangne år.

Fotoudstilling på Gl. Holtegaard

På museet nord for København kan man frem til den 5. april se en udstilling med fotografier af fotokunstneren Trine Søndergaard.

Da gæster ikke må komme ind på museet, er der opsat stiger langs murene, så man kan kigge ind ad vinduerne og på den måde se udstillingen udefra.

Alternativt kan man se udstillingen online, da alle fotografierne er blevet 3D-skannet og lagt ud på museets hjemmeside.

Koncerter med Hess is More

Ensemblet Hess is More består af musikere, der er bosat i København og New York. Tidligere i marts livestreamede bandet en koncert fra spillestedet Huset i København, så publikum kunne lytte med hjemmefra.

I september sidste år spillede Hess is More onlinekoncert simultant fra København og New York. Koncerten i København foregik på Borups Højskole med plads til ganske få tilhørere på stole med stor afstand. Andre så med på nettet.

Digitale teaterforestillinger

Skuespil, ballet, opera og andre koncerter kan streames gratis på den danske nationalscenes hjemmeside, mens Det Kongelige Teater holder lukket for publikum. Den digitale platform hedder KGL Xtra.

De digitale forestillinger har ikke kun indtaget Det Kongelige Teater. En lang række teatre på tværs af landet har taget formatet til sig det seneste år.

FOTO: RITZAU SCANPIX

Koncerter ved havelåger og vinduer

Musiker og sanger Nana Schwartzlose (billedet) rejste i sommeren 2020 rundt i Danmark og gav "coronasikre" koncerter udendørs.

Hun pakkede sin kontrabas ud og sang og spillede foran folks havelåger, på en havn, i en skov og foran vinduerne på et sygehus, hvor tilskuerne kunne få en gratis koncert med god afstand til hinanden.

KILDER: BERLINGSKE, DET KONGELIGE TEATER, HESS IS MORE OG NANA SCHWARTZLOSE.

Støtte til kulturlivet

▶ **I fredags indgik regeringen,** dens støttepartier samt Venstre og Det Konservative Folkeparti en aftale om kompensation til flere dele af kulturlivet. I alt afsættes 290 millioner kroner i aftalen. Af dem skal 50 millioner bruges til at "genstarte" kulturen og idrætten efter et år med coronavirus. Repræsentanter fra kultur- og idrætslivet har blandt andet foreslået, at lave et innovationslaboratorium, der skal fokusere på at udvikle nye, digitale kulturformater, og det forslag har man valgt at følge.

FSC FORESTS FOR ALL FOREVER

AVISERNE HÆNGER PÅ TRÆERNE

Vidste du, at danske aviser er FSC®-certificerede og står sammen om at passe godt på skovene?

Læs mere på www.fscugen.dk

#FSCUGEN2021

FSC® C028215